

novissima regeneratione sanandum? Tu intelligis « Judæum esse qui dicit : « Non enim quod volo bonum hoc » ago¹ : » et hoc præclaro intellectu, « Nec conversationis sordes in naturæ refundis invidiam; nec earum obscenitates Apostolorum et sanctorum omnium consolaris injuriis : » et hæc mala quæ tu non facis, faciebat Ambrosius cum collegis suis eadem sentientibus, qui beatum Apostolum de se ipso dixisse intelligit : « Non quod volo » facio bonum, sed quod nolo malum hoc ago : » et, « Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi » mentis meæ² : » et cætera hujusmodi? Isti ergo sancti talia docendo, « Suffodiunt, sicut mihi objicis, muram pudoris, et vos ob perfectionis prædicationem patimini invidiam? Sed te, ut scribis, plurimum consolaris, quoniam laudis genus est, ei displicuisse qui Apostolis non pepercit. » Si ego Apostolis dicendo talia non peperci; ergo nec Ambrosius pepercit Apostolis, nec coepiscopi ejus eadem sentientes. Si autem illi et ex Apostolis ista didicerunt, et secundum Apostolos ista docuerunt; quid me unum appetis? Ipsos aspice, ipsos etiam atque etiam deposito paulisper tumore cervicis intueri. Ita-ne tandem, juvenis confidentissime, consolari te debes, quia talibus displices, an lugere?

XXXI. Sed jam quid egerimus per totum istum librum, in summam sicut possumus breviter colligamus. Proposuimus hic auctoritatis mole sanctorum, qui episcopi ante nos, non solum sermone, cum hic viverent, verumetiam scriptis, quæ posteritati relinquerent, fidem catholicam strenue defenderunt; vestra argumenta confringere, quibus dicitis : « Si Deus homines creat, non possunt cum aliquo malo nasci : Si nuptiæ bonum sunt, nihil ex eis oritur mali : Si in baptisate peccata omnia

¹ Rom. vii, 19. — ² Ibid. 23.

remittuntur, non possunt nati de renatis trahere originale peccatum : Si justus est Deus, non potest in filiis parentum damnare peccata, cum ipsis parentibus dimittat et propria : Si perfectæ justitiæ capax est humana natura, habere non potest vitia naturalia. » Ad hæc nos dicimus, et Deum esse hominum creatorem, hoc est, et animæ et corporis; et bonum esse nuptias; et per baptisma Christi omnia peccata dimitti; et justum esse Deum; et perfectæ justitiæ capacem humanam esse naturam : et tamen cum hæc omnia vera sint, obnoxios nasci homines origini vitiatæ, quæ trahitur ex homine primo; et ideo ire in damnationem, nisi renascantur in Christo. Hoc autem probavimus catholicorum auctoritate sanctorum, qui et hoc asserunt, quod de originali peccato dicimus, et illa quinque esse vera omnia confitentur. Ac per hoc non est consequens, ut hoc falsum sit, quia vera sunt illa. Tales quippe ac tanti viri secundum catholicam fidem, quæ antiquitus toto orbe diffunditur, et hoc, et illa vera esse confirmant; ut vestra fragilis, et quasi argutula novitas sola auctoritate conteratur illorum : præter quam quod ea dicunt, ut se per eos loqui veritas ipsa testetur. Sed nunc auctoritate primitus eorum vestra est contumacia comprimenda, ut a præsumptionis impetu repercussi, et quodam modo sauciati, dum tales homines Dei sic in fide catholica errare potuisse non creditis, ut aliquid dicerent, unde esset consequens, Deum non esse hominum creatorem, nuptias esse damnandas, in baptismo non omnium remissionem fieri peccatorum, Deum esse injustum, nullam spem nobis remansisse virtutis perficiendæ, quæ omnia vel aliquid eorum nefas est opinari : ausus præcipientes refrenetis, et tanquam ex furore resipiscentes, incipiat in qua nutriti estis, recolere et advertere et resumere veritatem.

XXXII. Dicit beatus Ambrosius : Unum solum hominem mediatorem Dei et hominum , eo quod sit natus ex virgine , nec senserit nascendo peccatum , generationis obnoxiae vinculis non teneri. Omnes autem homines sub peccato nasci , quorum ipse ortus in vitio est : quia concupiscentiae voluptate concreti , prius subirent contagia delictorum , quam vitalem de hoc aëre spiritum ducebant. Ipsamque concupiscentiam tanquam legem peccati in corpore mortis hujus , legi mentis usque adeo repugnare , ut adversus eam , non solum quicumque boni fideles , sed apostolicae etiam virtutis magnitudo pugnaverit , ad hoc ut per Christi gratiam caro animae subjugata , in concordiam revocetur : quorum duorum , quae primitus sine peccato creata sunt , ex primi hominis transgressione facta discordia est. Et quis hæc dicit ? Homo Dei , catholicus , et catholicae veritatis adversus hæreticos usque ad periculum sanguinis defensor acerrimus , sic tui doctoris testimonio prædicatus , ut diceretur : « Quod ejus fidem et in Scripturis purissimum sensum ne inimicus quidem ausus est reprehendere. » Qui creatorem Deum non solum animarum , verumetiam corporum , adversus Platoniorum philosophorum asseveravit errorem. Qui nuptiarum bonum et causa propagandi generis humani divinitus institutum , et pudicitia conjugali sanctam ejus copulam prædicavit. Qui neminem dixit justificari a peccato , nisi cui fuerint per baptismum dimissa omnia peccata. Qui coluit juste justum Deum. Qui perfectionem hominis in virtute atque justitia absit ut impediatur desperando : sed eam tamen perfectionem cui nihil adjiciendum sit , in alia vita sperat , quae implebitur resurrectione mortuorum ; in hac autem vita humanam justitiam in quadam militia belloque constituit , non solum adversus æmulas aërias potestates ;

sed adversus ipsas nostras cupiditates , per quas et illi exteriores inimici nos dejicere , vel penetrare moliuntur. In hoc bello et ipsam carnem adversariam gravem dicit , cujus utique natura sicut primitus condita est , nobiscum concordissima permaneret , nisi primi hominis prævaricatione vitiata , suo nobiscum languore confligeret. In hoc bello ille vir sanctus monet nos sæculum effugere , et in ea fuga quanta sit difficultas , imo impossibilitas , nisi Dei gratia opituletur , ostendit. Dicit mortua quidem vitia per remissionem in baptisate omnium peccatorum , sed eorum nos curare debere quodam modo sepulturam. Et in hoc ipso opere talem describit cum vitiis mortuis nos habere conflictum , ut non quod volumus agamus , sed quod odio habemus , hoc faciamus : multa in nobis peccatum nobis reluctantibus operari , redivivas plerumque resurgere voluptates : luctandum nobis esse adversus carnem , adversus quam luctatus est Paulus quando dicebat : « Video aliam legem in membris meis repugnantem legi » mentis meae¹. » Præcipit ne carni nostrae confidamus , ne nos ei credamus , cum Apostolus clamet , « Scio quia » non habitat in me , id est , in carne mea bonum : velle » enim adjacet mihi , perficere autem bonum non invenio². » Ecce quantam nos pugnam cum mortuis habere peccatis , ille strenuus Christi miles , et Ecclesiae fidelis doctor ostendit. Quomodo enim peccatum mortuum est , cum multa operetur in nobis reluctantibus nobis ? Quae multa ? nisi desideria stulta et noxia , quae consentientes mergunt in interitum et perditionem ; quae utique perpeti , eisque non consentire , certamen est , conflictus est , pugna est³. Quorum pugna , nisi boni et mali , non naturae adversus naturam , sed naturae adversus vitium , jam mortuum , sed adhuc sepeliendum , id est , omnino

¹ Rom. vii, 23. — ² Ibid. 18. — ³ 1 Tim. vi, 9.

sanandum? Quomodo ergo mortuum dicimus hoc peccatum in baptisate, sicut etiam iste vir dicit, et quomodo habitare in membris fatemur, et multa operari desideria reluctantibus nobis, quibus non consentiendo resistimus, sicut etiam hic vir fatetur; nisi quia mortuum est in eo reatu quo nos tenebat, et donec sepulturæ perfectione sanetur, rebellat et mortuum? Quamvis jam non eo modo appelletur peccatum, quo facit reum; sed quod sit reatu primi hominis factum, et quod rebellando nos trahere nititur ad reatum, nisi adjuvet nos gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, ne sic etiam mortuum peccatum rebellet, ut vincendo reviviscat et regnet.

XXXIII. In hoc bello laborantes, quandiu tentatio est vita humana super terram¹, non ideo sine peccato non sumus, quia hoc quod eo modo peccatum dicitur, operatur in membris repugnans legi mentis, etiam non sibi ad illicita consentientibus nobis: (quantum enim ad nos attinet, sine peccato semper essemus, donec sanaretur hoc malum, si ei nunquam consentiremus ad malum;) sed in quibus ab illo rebellante, etsi non lethaliter, sed venialiter, tamen vincimur, in his contrahimus unde quotidie dicamus: « Dimitte nobis debita nostra². » Sicut conjuges quando modum generationi necessarium causa solius voluptatis excedunt³: sicut continentes, quando in talibus cogitationibus cum aliqua delectatione remorantur, non quidem decernentes flagitium, sed intentionem mentis, non sicut oportet, ne illo incidat, inde avertentes, aut si inciderit inde rapientes. De hac lege peccati, quæ alio modo etiam peccatum vocatur, quæ repugnat legi mentis, de qua multa beatus dixit Ambro-

¹ Job. vii, 1. — ² Matth. vi, 12. — ³ Confer de Trinit. lib. 12, c. 22 n. 18. et serm. 93, c. 6.

sus, attestantur etiam Sancti, Cyprianus, Hilarius, Gregorius, aliique quam plurimi. Qui ergo generatur in Adam, regenerandus in Christo, mortuus in Adam, vivificandus in Christo, ideo peccato est obstrictus originis, quia de malo nascitur, quo caro concupiscit adversus spiritum¹; non de bono, quo spiritus concupiscit adversus carnem. Quid ergo mirum est, si renasci debet homo ex illo malo natus, contra quod pugnat homo renatus, quo reus et ipse teneretur, nisi renascendo liberaretur? Non est hoc malum materies Dei creantis, sed vulnus diaboli eandem materiem vitiantis. Non est hoc malum nuptiarum, sed primorum hominum peccatum, in posteros propagatione trajectum. Etiam hujus mali reatus, baptismatis sanctificatione remittitur. Deus autem justus, si tanta parvulis mala, quanta nunc dicere non sufficio, nihil peccati trahentibus irrogaret, magis appareret injustus. Justitiæ vero perfecta capacitas hominis non negatur, quia nec vitiorum omnium plenissima sanitas sub omnipotenti medico desperatur. Propter quam catholicam veritatem sancti ac beati et in divinorum eloquiorum pertractatione clarissimi sacerdotes, Irenæus, Cyprianus, Reticus, Olympius, Hilarius, Ambrosius, Gregorius, Innocentius, Joannes, Basilius, quibus addo presbyterum velis nolis Hieronymum, ut omittam eos qui nondum dormierunt, adversus vos proferunt de omnium hominum peccato originali obnoxia successione sententiam; unde nemo eruit, nisi quem sine lege peccati repugnante legi mentis virgo concepit.

XXXIV. Quid est quod exultas, et mihi quasi victor insultas, « Tanquam non invenirem quid facerem, quo confugerem, si judicum premerer potestestate, si in medio eruditorum consisterem tecum, si veræ, quam dicis,

¹ Galat. v, 17.

rationis tuba, » a te scilicet magno tubicine inflata, « Si auditorum arma circumstantium et tibi faventium concreparent? » Ita enim tibi ponis ante oculos nostrum in disputatione certamen, et te argumentante, me quid respondeam non habentem, fingis ut placet. Sic tecum vana et insana tui cordis imaginatio fabulatur, quasi me ante Pelagianos iudices tecum constituas, quibus plaudentibus tibi liceat exaltare tanquam tubam vocem tuam, et prædicare contra catholicam fidem et contra gratiam Christi, qua pusilli cum magnis liberantur a malo, communem tibi et illis novitiæ hujus impietatis errorem. Tales iudices in Ecclesia Dei, nec sine adversario ex parte altera stante potuit eruditor vester Pelagius invenire. De quo iudicio, ipse quidem quantum ad hominum conspectum attinet, velut absolutus, vestro tamen palam damnato dogmate, egressus est. At ego, ubicumque sis, ubicumque legere ista potueris, te ante istos iudices intus in tuo corde constituo; quos non amicos meos et inimicos tuos, aliqua in meam partem gratia propendentes, aliquo abs te merito tuæ offensionis aversos, et ob hoc tibi aversos, in hac nostra disceptatione constitui cognitores. Nec eos qui nunquam fuerunt aut non sunt, aut quorum sententiæ de hoc quod inter nos disputatur incertæ sunt, inani cogitatione confinximus: sed sanctos et in sancta Ecclesia illustres antistites Dei, non Platonicis et Aristotelicis et Zenonicis aliisque hujusce modi, vel Græcis vel Latinis, quanquam et istis aliquos eorum, verum omnes sacris Litteris eruditos, nominatim sicut oportebat expressi; eorumque sententias, quantum sufficere videbatur, sine ulla editas ambiguitate digessi, ut in eis timeas, non ipsos, sed illum qui sibi eos utilia vasa formavit, et sancta templa construxit; qui tunc de ista causa iudicaverunt, quando eos nemo potest dicere

perperam cuiquam vel adversari vel favere potuisse. Nondum enim extiteratis, contra quos suscipere de hac quæstione conflictum: nondum eratis, qui diceretis quod in libris tuis ponis: « Quia de vobis multitudini mentiti fuerimus, et quod Coelestianorum vel Pelagianorum nomine homines terreamus, et quod terrore ab hominibus extorqueamus assensum. » Certe ipse dixisti, « Quod omnes iudices ab odio, amicitia, inimicitia, ira vacuos esse deceat. » Pauci tales potuerunt inveniri: sed Ambrosium aliosque collegas ejus, quos cum illo commemoravi, tales fuisse credendum est. Verum et si tales non fuerunt in his causis, quas ad se delatas et inter partes cognitatas, cum hinc viverent, suo iudicio finierunt: ad hanc tamen causam tales erant, quando de illa sententias protulerunt: nullas nobiscum vel vobiscum amicitias attenderunt, vel inimicitias exercuerunt; neque nobis neque vobis irati sunt, neque nos neque vos miserati sunt. Quod invenerunt in Ecclesia, tenuerunt: quod didicerunt, docuerunt; quod a patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt. Nondum vobiscum apud istos iudices aliquid agebamus, et apud eos acta est causa nostra. Nec nos nec vos eis noti fueramus, et eorum pro nobis latas contra vos sententias recitamus. Nondum vobiscum certabamus, et eis pronuntiantibus vicimus.

XXXV. « Dicis, me, si sub potestate iudicum premerer, quales tibi ipse componis, non habiturum fuisse quid facerem, quo confugerem; cum tuis argumentationibus unde occurrerem reperire non possem. » Ego plane haberem quid facerem, haberem quo confugerem: a Pelagianis enim tenebris ad hæc tam præclara catholica lumina provocarem; quod et nunc jam facio. Tu ergo responde quid facias, dic quo confugias. Ego a Pelagianis ad istos: tu ab istis ad quos? « An quia non nume-

randas, sed ponderandas censes esse sententias, » et addis, (quod quidem et ego verum esse consentio,) « Ad aliquid inveniendum multitudinem nihil prodesse cæcorum, » etiam istos cæcos dicere audebis? Et usque adeo permiscuit imis longus summa dies¹, usque adeo tenebræ lux, et lux tenebræ esse dicuntur, ut videant Pelagius, Coelestius, Julianus, et cæci sint Hilarius, Gregorius, Ambrosius? Sed qualiscumque homo sis; tamen quia homo es, videre mihi videor verecundiam tuam, (si tamen non in te spes est omnis emortua sanitatis;) et quodam modo audio vocem tuam. Respondes: Absit ut audeam cæcos istos viros vel cogitare, vel dicere. Eorum ergo appende sententias. Nolo esse plures, ut eas te pigeat numerare: sed non sunt leves, ut eas dedigneris appendere; imo tam sunt graves, ut te videam sub earum onere laborare. Numquid et de istis dicturus es, « Me imbellem tibi opinionem consortis opponere, et velut con sternatum metu, conscios nominare? »

XXXVI. « Dicis, in causa judicandi, amoto strepitu turbarum, de omni ordipe conversationis hominum, sive sacerdotum, sive administrantium, sive præfectorum, ad discussionem talium rerum non sola nomina, sed eligendam esse prudentiam, et honorandam esse paucitatem, quam ratio, eruditio, libertasque sublimat. » Ita vero est, ut dicis: sed nec ego te ullius multitudinis numerositate perturbo; quamvis propitio Deo, de hac fide, cui contradicitis, catholica sanum sapiat etiam multitudo; in qua usquequaque plurimi, ubi possunt, quomodo possunt, sicut divinitus adjuvantur, vana vestra argumenta confutant. Unde absit a me ista, quam mihi objicis, arrogantia, « Ut me istam causam contra vos, unum pro omnibus agere pollicerer. » Quod cum tu inter

¹ Lucan. lib. 3. v. 138.

Pelagianos facis, non erubescens dicere et scribere, « Majoris tibi esse apud Deum gloriæ, destitutam veritatem tueri: » multum abjecti et vere destituti sunt, multumque abs te pendent, si hanc intolerabilem arrogantiam esse non judicant, qua te etiam ipsis Pelagio scilicet et Coelestio, vestrum omnium doctoribus anteponis; quasi et illi jam cesserint, et tu remanseris, qui destitutam tuearis, quam veritatem putatis. Verum quia te delectat, non numerare multitudinem, sed appendere paucitatem; exceptis iudicibus Palæstinis, qui hæresim vestram in absoluto Pelagio damnaverunt, quem timore compressum Pelagiana ipsa dogmata damnare coegerunt, decem episcopos jam defunctos et unum presbyterum tibi hujus causæ opposui iudices, qui de illa cum hic viverent judicaverunt. Si vestra consideretur paucitas, multi sunt: si multitudo catholicorum episcoporum, perpauca sunt. Ex quibus papam Innocentium et presbyterum Hieronymum retrahere fortasse tentabis: istum, quia Pelagium Coelestiumque damnavit; illum, quia in Oriente contra Pelagium catholicam fidem pia intentione defendit. Sed lege quæ dicat in laudem beatissimi papæ Innocentii Pelagius, et vide utrum tales facile possis iudices invenire. De illo autem sancto presbytero, qui secundum gratiam quæ data est ei, sic in Ecclesia laboravit, ut eruditionem catholicam multum in Latina lingua multis et necessariis litteris adjuvaret, non solet Pelagius jactitare, nisi « quod ei tanquam æmulo inviderit. » Sed nolo ex hoc tibi videatur de istorum numero iudicum retrahendus. Non enim ejus sententiam posui, quam tempore inimicitiarum contra vestrum tenuit et defendit errorem; sed quam posuit in scriptis suis, liber ab omni studio partium, antequam damnabilia vestra dogmata pullularent.

XXXVII. De reliquis sane non habes omnino quod

dicas. Numquid Irenæus, et Cyprianus, et Reticus, et Olympius, et Hilarius, et Gregorius, et Basilius, et Ambrosius, et Joannes : « De plebeia fæce sellulariorum » sicut Tulliane jocularis : « In vestram invidiam concitati sunt ? » Numquid « Milites ? » numquid « Scholastici auditoriales ¹ ? » numquid nautæ, « Tabernarii, cætarii, coqui, lanii ? » numquid « Adolescentes ex monachis dissoluti ? » Numquid postremo « De qualiumcumque clericorum turba » isti sunt, quos urbana exagitados dicacitate, vel potius vanitate contemnis. « Quia non possunt secundum categorias Aristotelis de dogmatibus judicare ? Quasi tu, qui maxime quereris « Examen vobis et episcopale iudicium denegari, » Peripateticorum possis invenire concilium, ubi de subjecto et his quæ sunt in subjecto contra originale peccatum dialectica sententia proferatur. Isti episcopi sunt docti, graves, sancti, veritatis acerrimi defensores adversus garrulas vanitates, in quorum ratione, eruditione, libertate, quæ tria bona iudici tribuisti non potes invenire quod spernas. Si episcopalis synodus ex toto orbe congregaretur, mirum si tales possent illic facile tot sedere. Quia nec isti uno tempore fuerunt : sed fideles et multis excellentiores paucos dispensatores suos Deus per diversas ætates temporum, locorumque distantias, sicut ei placet atque expedire iudicat, ipse dispensat. Hos itaque de aliis atque aliis temporibus atque regionibus ab Oriente et Occidente congregatos vides, non in locum quo navigare cogantur homines, sed in librum qui navigare possit ad homines. Quanto tibi essent isti iudices optabiliores, si teneres catholicam fidem ; tanto tibi sunt terribiliores, quia oppugnas catholicam fidem : quam in lacte suxerunt, quam in cibo sumpserunt, cuius lac et cibum parvis magnisque ministraverunt quam contra ini-

¹ Vide infra lib. 6. c. 11.

micos etiam vos tunc nondum natos, unde nunc revelamini, apertissime ac fortissime defenderunt. Talibus post Apostolos sancta Ecclesia plantatoribus, rigatoribus, aëdicatoribus, pastoribus, nutritoribus crevit. Ideo profanas voces vestræ novitatis expavit ; et cauta ac sobria ex admonitione apostolica, ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua ¹, sic et mens ejus corrumperetur a castitate, quæ est in Christo, catholicæ fidei virginitate insidias vestri dogmatis subrepentis exhorruit ; et tanquam caput colubri calcavit, obtrivit, abjecit. His igitur eloquiis et tanta auctoritate sanctorum, profecto aut sanaberis Dei misericordia donante, quod quantum tibi optem, videt qui faciat : aut si, quod abominor, in eadem quæ tibi videtur sapientia, et est magna stultitia, perduraveris, non tu iudices quæsiturus es, ubi causam tuam purges ; sed ubi tot sanctos doctores egregios atque memorabiles catholicæ veritatis accuses, Irenæum, Cyprianum, Reticum, Olympium, Hilarium, Gregorium, Basilium, Ambrosium, Joannem, Innocentium, Hieronymum, cæterosque socios ac participes eorum, insuper et universam Christi Ecclesiam, cui divinæ familiæ Dominica cibaria fideliter ministrantes, ingenti in Domino gloria claruerunt. Adversus hanc autem miserabilem, quam Deus a te avertat insaniam, sc respondendum esse video libris tuis, ut fides quoque adversus te defendatur istorum ; sicut contra impios et Christi professos inimicos etiam ipsum defenditur Evangelium.

¹ 2 Cor. xi, 3.